

Відгук

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента, керівника науково-методичного тренінгового центру соціального та професійного розвитку людини ХНПУ імені Г.С.Сковороди

Прокопенко Ірини Андріївни

на дисертаційну роботу **Мамиченка Сергія Анатолійовича**

«Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з

бізнес-адміністрування у фаховій підготовці»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Еволюційні зміни у будь-якій сфері людського буття, метою яких є, насамперед, мінімізація стресогенних чинників, що супроводжують процеси розвитку, передбачають поступовий, обережний перехід та перетворення. Що ж стосується економічної системи нашої держави, то з 1991 року вона зазнала надзвичайно різких, стресових змін – переходу одразу від командно-адміністративної до вільної ринкової системи. Окрім економічної, величезне навантаження тоді відчула і політична, і соціальна системи України. А все населення нашої країни пережило суттєве психологічне та емоційне навантаження через різкі зміни у вищезначених системах. Все це змусило українців розвиватись, адаптуватись та пристосовуватись до навколишніх змін, що у сучасному VUCA-світі (V - «volatility» – мінливість; U - «uncertainty» – невизначеність; C - «complexity» – складність; A - «ambiguity» – неоднозначність) може стати в пригоді, оскільки вчені встановили наступну цікаву закономірність: в умовах світу VUCA люди, які виростили в демократичному чи нестабільному суспільстві, адаптуються краще, ніж ті, що проходили етап формування за авторитарного режиму.

Загартовуючись останні майже 30 років, Україна, все ж як пострадянська держава, має ще певні труднощі у сферах управління, менеджменту, бізнес-адмініструванні, тому що принципи традиційних управлінських шкіл планового устрою вже не діють на перехідному етапі,

нові ще тільки формуються, а досвід інших держав виявляється неефективним через відмінності менталітету, традицій та стилю взаємодії.

Окрім того в усьому світі через певні об'єктивні причини (світова економічна криза, діджиталізація багатьох сфер людської життєдіяльності, зміна поколінь (зараз у школу приходять навчатись вже покоління Z), карантинні анти-коронавірусні заходи) зміщуються акценти на необхідних навичках та компетенціях людини XXI століття. Зростають вимоги до професійної компетентності в будь-якій діяльності, зокрема в управлінській. Сьогодні успіх та ефективність бізнесу залежить не стільки від якості товарів/послуг і привабливості їх вартості, скільки від комунікації на різних рівнях ведення бізнесу, тобто від людського фактору, зокрема управлінського (адміністративного).

Тому тема дисертації Сергія Анатолійовича «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці» є надзвичайно актуальною, на часі. Саме завдяки таким науковим роботам, звичайно, за умов інсталяції отриманих результатів дослідження в освітній процес під час фахової підготовки, Україна матиме змогу вчитися на чужих помилках і не повторювати деякі негативні аспекти досвіду інших країн, економіка яких вже багато десятиліть функціонує на засадах ринкових відносин, коли на початкових етапах управлінці часто нерозумно використовували методи жорсткої, часто неетичної конкуренції, доки не зрозуміли, що краще для усіх стейкхолдерів та бенефіціарів бізнес-процесів взаємодіяти за принципом «win-win» (*це працюючий принцип «виграв-виграв», що в даному науковому дослідженні застосовується для формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, де його практичне відпрацювання детально роз'яснено у підрозділі 2.2 в описовій частині реалізації педагогічної умови «знайомство з принципами клієнтського бізнесу» на макрорівні прояву культури конкурентних відносин*) і почали перетрансформувати економічні системи на соціально-орієнтовані, а бізнеси на соціально-відповідальні.

В позитивному аспекті необхідно зазначити структуроване, чітке визначення наукового апарату дисертації. Мета, об'єкт, предмет і завдання даного дослідження сформульовані грамотно і є конгруентні між собою. Наукова достовірність отриманих результатів досягнута завдяки вибору коректних методів дослідження, узгоджених з метою та поставленими завданнями.

Обрана структура дисертаційної роботи цілком прийнятна і логічна, складається із анотації, вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел; загальний обсяг наукової роботи відповідає вимогам щодо подання дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії з гуманітарних наук. Зазначені структура та загальний обсяг рукопису дозволили здобувачеві послідовно розкрити хід проведення дослідження, досягнення результатів через поставлені завдання, зрозуміло та в повній мірі висвітлити зміст виконаної роботи.

На основі вивчення тексту даної дисертаційної роботи встановлено, що Мамиченком С. А. під час роботи над дослідженням опрацьовано різні види джерел: наукові, навчальні та методичні праці, електронні ресурси, нормативна документація. Солідна база використаних джерел (305 найменувань, із них 8 іноземною мовою) допомогла досліднику розглянути в ретроспективі проблему формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців і запропонувати авторський поділ на три взаємопов'язаних історичних періоди, сформулювати основні теоретичні положення й належним чином обґрунтувати висновки дослідження.

Найвагоміші наукові результати і новизна даного дослідження такі:

- теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування культури конкурентних відносин майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у процесі фахової підготовки у закладах вищої освіти;
- удосконалено форми, методи й технології фахової підготовки майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, зокрема формування їх культури конкурентних відносин;

- набули подальшого розвитку наукові уявлення про методологію, зміст фахової підготовки, структуру та шляхи формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, критерії та показники сформованості означеного феномену та діагностичний інструментарій його дослідження.

Вагомим науковим доробком дисертанта є здійснення глибокого історіографічного аналізу проблеми формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці, дослідження термінологічного ряду основних дефініцій, систематизація понятійного апарату, вивчення і наведення переліку навчальних дисциплін, які вивчають студенти за освітньою програмою «Бізнес-адміністрування» в різних ЗВО України.

Важливу практичну значущість для українських науковців та педагогів має матеріал другого розділу, насичений прикладними вправами, завданнями, інструкціями, порадами тощо. Практичне значення отриманих результатів полягає в їх достатній готовності до впровадження в освітній процес ЗВО. Дослідником було оновлено та розширено зміст навчальних дисциплін «Кар'єрний менеджмент» і «Самоменеджмент» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», що наведені в додатках А і Б.

Необхідно високо оцінити, що дисертант в своїй роботі постійно наголошує, що при підготовці майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування варто не лише робити акцент на навчанні, а й приділяти достатньо уваги морально-етичному вихованню. Це дуже грамотно, оскільки дійсно в економічній теорії часто-густо прослідковується дегуманізація: люди розглядаються як трудовий ресурс, а майбутній фахівець як продукт, прибуток декларується центром, заради чого створюється бізнес. І щоби наші ЗВО готували не просто фахівця бізнес-адміністрування, для якого «мета виправдовує засоби», а людину-фахівця необхідно в освітньому середовищі створювати умови, що активують гуманізм і високі людські якості. У даному дослідженні цей запит повністю задовольняється 3) та 4) педагогічною

умовою формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування і навчальною дисципліною «Самоменеджмент» (Додаток Б).

Результати дослідження Мамиченка С. А. адекватно представлені в 22 одноосібних публікаціях, із яких 5 – статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні.

Загалом високо оцінюючи проведені дослідження, доцільно висловити певні зауваження і рекомендації:

1. У підрозділі 2.2 при описанні останньої педагогічної умови *«організація процесу підготовки на основі використання технік тайм-менеджменту»*, а саме її другого етапу *(створення системи особистого планування часу)* у підпункті *в) принцип упорядкування завдань, тобто ранжування по пріоритетності* варто додати такий прикладний інструмент, як матриця Ейзенхауера, з яким легко і цікаво працювати, а також візуалізувати, що є важливим для сучасних здобувачів освіти;

2. Порада розширити одну з тем програми навчальної дисципліни «Кар'єрний менеджмент» (Додаток А) матеріалом щодо чотирьох типів управлінських профілів за І. Адізесом, а на практичних заняттях пропонувати тест, за яким здобувачі зможуть досить швидко і ефективно визначити свій власний управлінський профіль;

3. Фахівці з бізнес-адміністрування, що оволодівають культурою конкурентних відносин повинні бути знайомі з концепцією «вікно Овертона» задля того, щоб вміти вчасно розрізнити доброчесні/недоброчесні методи конкуренції, щоб самим не користуватись такими методами несвідомо. Для цього можна додати до навчальних активностей перегляд, а потім детальний аналіз фільмів або серій із потокових серіалів на кшталт «Мільярди», «Картковий будинок» тощо, відзначаючи, які саме методи конкуренції були використані. Зрештою здобувачі освіти мають дійти висновку, що в нашому суспільстві де-юре декларується заборона на методи недоброчесної конкуренції, але де-факто часто використовуються саме такі методи.

На підставі вищезазначеного стверджуємо, що дисертаційне дослідження *Мамиченка Сергія Анатолійовича «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці»*, подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблем, практичним значенням відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019, № 607 від 15.07.2020) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. Тому Мамиченко Сергій Анатолійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
керівник науково-методичного
тренінгового центру соціального та
професійного розвитку людини
ХНПУ імені Г.С.Сковороди

Прокопенко І. А.

